

Innovaatioita

EEVA OLLILA

Terveysthuollossa innovoidaan. Kunta- ja palvelurakennemuutoksen myötä Suomi uhkaa siirtyä tilaaja–tuottaja-malliin. Sitra on jo perustanut terveysthuollossa uusia palveluita tarjoavia osakeyhtiöitä varten nopeuttaakseen terveysthuollossa käynnistynyttä rakennemuutosta. Myös sosiaali- ja terveysthuollossa alaiset tutkimuslaitokset joutuvat etsimään ainakin osia liikelaitostettaviksi. Näissä innovaatioissa on vain se omituinen piirre, että mihinkään niistä ei sisälly mitään uutta ideaa. Päinvastoin ne ovat maailmalla jo vuosia koeteltuja – ja useimmat huonoiksi todettuja.

Sektoritutkimuslaitokset joutuvat kuitenkin ilmeisesti toimimaan tähän suuntaan. Stakesin pääjohtajan aamukahvilla kuulin, että yksi ajatus on ollut sektoritutkimuslaitosten tutkimustyön osittainen liikelaitostaminen. Tällainen kehitys olisi omiaan suuntaamaan tutkimusta. Hakiessani itse tutkijanurani alussa rahoitusta kriittiseen lääkepoliittiseen tutkimukseen sain Suomen Akatemialta kielteisen päätöksen yhteydessä kuulla, että lääketutkimusta rahoittaa yleensä lääketieteellisyys. Jatkossa esimerkiksi terveysthuoltotutkimusta saattaisi ”rahoittaa yleensä” terveysthuoltoteollisuus.

Samalla kun komitealaitos on korvautunut selvitysmiehil-

lä, tutkimuslaitokset ovat osittain korvaantumassa ajatushautomoilla. Opetusministeriö on ryhtynyt jakamaan avustuksia yhteisöille ajatushautomoiden valtakunnallista yhteiskunnallista päätöksentekoa koskevaan tutkimukseen sekä tutkimuksen hyödyntämiseen tähtäävään julkaisu- ja koulutus toimintaan. Tämä on myös sektoritutkimuslaitosten tehtävä ja sektoritutkimuslaitoksien kannalta olennaista onkin ymmärtää, millä tavoin niiden tulisi parantaa toimintaansa ollakseen kilpailukykyisiä ajatushautomoiden kanssa: onko tutkimus suunnattu oikein ja onko sen tulokset kirjoitettu ulos niin, että ne ovat käyttökelpoisia poliittisen päätöksenteon kannalta. Missä määrin kyse on siitä, että tutkimuksen tulokset ovat olleet väärin? Helsingin Sanomat uutisoi huhtikuussa (9.4.06), että Sitra on antanut brittiläisen ajatushautomon uutukaiselle suomalaiselle haarakonttorille, joka koostuu kahdesta tutkijantyöstä kiinnostuneesta kolmikymppisestä miehestä, suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuuden hahmottamistehtävän (Innovative reform of the Welfare Society). Sitran mukaan ”Suomessa on paljon osaavia yhteiskuntatieteilijöitä, mutta heitä vaivaa yllätyksellisyys. Tilaaja tietää etukäteen, mitä saa. Nyt tarvitaan

pientä ravistelua, jotta saadaan iskettyä kiinni uudistuksia kahtavaan politiikkaan”.

Tiede-lehti (3/2006) kertoi monisivuisessa artikkelissaan siitä, miten Kansanterveyslaitoksella halutaan perustaa Biopankki (”Syntykö Suomeen maailman paras pankki”), jonka palvelut ja tulokset laitetaan myyntiin – ”ihmisten edun” nimissä. Huolestuttavaa tässä kehityksessä on se, että tiedosta tulee myös julkisissa laitoksissa markkinatuote. Kansainvälisesti on keskusteltu jo pitkään siitä, miten perustutkimuksen ja jopa tietopankkien yksityistäminen sekä viivästyttää että tekee kalliiksi keksintöjen hyödyntämisen kaikkien parhaaksi. On eettisesti arveluttavaa, että ihmisten ilmaiseksi antamaa tietoa tai dna-ainesta markkinoidaan ja jopa patentoidaan. Haluan omistaa oikeuden omaan dna:hani!

Huhtikuun hieno uutinen olikin se, että Stakesin Tytti Solantausta on annettu Perheterapia-yhdistyksen innovaatiopalkinto Tytti vanhemmuuden ja kehityksen tukemiseen kehittämistä menetelmistä. Tietävästi tätä ”tuotetta” ei ole tarkoitus patentoida, vaan innovaatiota saavat kaikki käyttää hyväkseen. Käyttöä on jopa avitettu vuosia kestäneellä tutkimus-, kehitys- ja koulutustyöllä. Vaikka voisihan tässäkin innovaatiosta, joka lähtee

ajatuksesta, että lapset tarvitsevat tukea, kun vanhemmalla on mielenterveysongelma, saada vienti-tuotteen tai rekisteröidyn menetelmän terveyspalvelumarkkinoille. Stakesilla olisi monia mui-

takin nyt jo niin harvinaiseksi käyviä ajatuksia, että niitä voisi kutsua innovaatioiksi: julkiset terveydenhoitopalvelut ovat tehokkaita ja kestäviä ja niitä tulisi kehittää markkinoistamisen si-

jaan, sosiaali- ja terveyspalveluita tulisi kehittää ja arvioida sosiaali- ja terveyspolitiikan tavoitteista käsin, kodittomat tarvitsevat kodin ja monia muita. Kannattaisikohan patentoida?

Arki on pyöreä ja lentää matalalla

ULLA VIERTOLA

Tässä vasta helppo tutkimuskohde: otetaan vain yksi tavallinen arki ja eritellään se perusosiinsa. Sitten nimetään ja niputetaan nuo osat ja päätellään niiden käyttötarkoitus. Tutkimusmateriaalia on runsaasti saatavilla, sillä arkea löytyy kaikkialta. On työelämän arki, politiikan arki, lapsiperheen arki ... Arjen materiaalissa vallitsee sellainen runsaudenpula, että asiaan tarkemmin perehtyvä tutkija joutuu varmasti tekemään valintoja oman näkökulmansa suhteen. Mutta Eeva Jokisen mielestä arki ei ehkä sittenkään taida olla noin helposti tavoitettavissa. Hän siteeraa kulttuurintutkija Rita Felskin mietteitä arjen paradoksaalisuudesta: Arki vaikuttaa itsestään selvältä asialta, mutta sen käsitteellistäminen on kuitenkin varsin hankala tehtävä.

Kun puhutaan arjesta, näkökulman ymmärtämisen kannalta olennaista on se, mihin arkea kulloinkin verrataan. Arki voi ilmentyä suhteessa pyhään ja pyhän tuntemuksiin. Jokin juhla voi olla arjen tilapäisenä vastakohtana, ja arkisen vastapariksi käy yleensä kaikenlainen erityinen ja epätavallinen. Jokisen kirjassa *Aikuisten arki* tällaista selkeää vastakohtaa ei löydy, ja lu-

kijan olisi osattava kuvitella sellainen tuekseen. Kuvittelemisen on yllättäen vaikeaa, sillä tuntuu siltä, kuin nykypäivän aikuisten elämässä ei olisi tuota vastaparia ollenkaan. Ei löydy pyhän kokemusta, eikä mikään ilmiö tai toiminta vaikuta tarpeeksi epätavalliseksi. 2000-luvun aikuinen on kuin kaiken kokenut ja kaikkeen kyllästynyt ironian ammattilainen, jota juuri mikään ei enää hätkähdytä.

* * *

Jokinen miettii arjen tutkimisen paradoksia: vaikka arkea on oletettavasti kaikkialla, osa tutkijoista ja intellektuelleista on pyrkinyt käyttämään arkisen käsitettä tehdäkseen itsestään ja omasta toiminnastaan vastakohtan massoille. Tällainen arki näyttäytyy ns. tavallisten ihmisten epä-älyllisenä toimintana, jota kriittiset ajattelijat ja filosofit sitten epätavallisten ihmisten ominaisuudessa tarkastelevat arjen ulko- tai yläpuolelta. Ajatus vastakkaisuudesta synnyttää heti huvittuneita epäilyjä näiden tutkija-intellektuellien todellisen ja perustellun epätavallisuuden suhteen. Kriittisellä ajattelijallako ei olisi arkea

Eeva Jokinen
Aikuisten arki
Helsinki: Gaudeamus,
2005
262 s.

ollenkaan – eikä hän tosiaanakaan harjaa hampaitaan aamulla tai etsi puhtaita alusvaatteita? Eikö filosofin lapsilla koskaan ole korvatulehdusta? Jo muutama viattomaan kysymykseen hapertuu se ajatus, että joku todella voisi elää arjen ulkopuolella. Tuskin se aikanaan onnistui edes Simon Pylväspsychimyksestä, sillä oletettavasti hänellekin muodostui omia arkisia tapoja ja tottumuksia niiden vuosikymmenien aikana, jotka hän vietti pylvään päässä muiden ihmisten arjen yläpuolella.

Jokinen pyrkii sinnikkäästi työstämään arjen epämääräistä muotoa tutkimuskohteeksi. Hän käyttää työkaluinaan muiden tutkijoiden ja teoreetikkojen näkemyksiä, joiden avulla hän jakaa arjen viiteen eri ulottuvuuteen. Tällaisia ulottuvuuksia ovat kodintuntu ja taipumus vahvistaa totunnaisia sukupuoli-tapoja. Nämä kaksi ulottuvuutta kiinnittävät arjen nimenomaan kodin ja perheen maailmaan.